

DOMSTOLENS DOM (Første Afdeling)

18. maj 1989*

I sag 368/87,

angående en anmodning, som Bundessozialgericht i medfør af EØF-Traktatens artikel 177 har indgivet til Domstolen for i den for denne ret verserende sag

Lieselotte Hartmann Troiani, 18020 Vasia (IM), N. Sauro 3, Italien,

mod

Landesversicherungsanstalt Rheinprovinz, Düsseldorf 1, Königsallee 71,

at opnå en præjudiciel afgørelse af spørgsmålet, om en retsforordning som artikel 2, §28, i Arbeiterrentenversicherungs-Neuregelungsgesetz (ArVNG), hvorefter kvinder efterfølgende kan indbetale bidrag til en aldersforsikring, er forenelig med artikel 9, stk. 2, i Rådets forordning (EØF) nr. 1408/71 om anvendelse af de sociale sikringsordninger på arbejdstagere, selvstændige erhvervsdrivende og deres familiemedlemmer, der flytter inden for Fællesskabet (kodificeret udgave i EFT 1983 L 230, s. 8, jfr. opr. udg. i EFT 1971 II, s. 366), og med EØF-Traktatens artikler 48 ff.,

har

DOMSTOLEN (Første Afdeling),

sammensat af afdelingsformanden R. Joliet, dommerne Sir Gordon Slynn og G. C. Rodríguez Iglesias,

generaladvokat: F. G. Jacobs

justitssekretær: assisterende justitssekretær J. A. Pompe

* Processprog: tysk.

efter at der er afgivet indlæg:

- for sagsøgeren i hovedsagen fru Hartmann Troiani af K. Leingärtner, Kontoret for Forbundsret i DGB (Deutscher Gewerkschaftsbund),
- for Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber af befuldmægtiget I. Pernice,

på grundlag retsmøderapporten og efter mundtlig forhandling den 14. februar 1989,

og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse den 22. februar 1989, afsagt følgende

Dom

- 1 Ved kendelse af 10. september 1987, indgået til Domstolen den 7. december 1987, har Bundessozialgericht i medfør af EØF-Traktatens artikel 177 forelagt to præjudicielle spørgsmål vedrørende, for det første, fortolkningen af artikel 9, stk. 2, i Rådets forordning (EØF) nr. 1408/71 af 14. juni 1971 — om anvendelse af de sociale sikringsordninger på arbejdstagere, selvstændige erhvervsdrivende og deres familiemedlemmer, der flytter inden for Fællesskabet (kodificeret udgave i EFT 1983 L 230, s. 8, jfr. opr. udg. i EFT 1971 II, s. 366) — og, for det andet, fortolkningen af Traktatens artikler 48 og 51.
- 2 Spørgsmålene er blevet rejst under en tvist mellem sagsøgeren i hovedsagen fru Hartmann Troiani og sagsøgte i hovedsagen, en tysk socialsikringsinstitution, Landesversicherungsanstalt Rheinprovinz (herefter benævnt »socialsikringsinstitutionen«). Sagen drejer sig om efterfølgende indbetaling af frivillige bidrag til en aldersforsikring.

3 Fru Hartmann Troiani var beskæftiget som arbejdstager i Forbundsrepublikken Tyskland fra den 1. marts 1952. Hun giftede sig i 1963. Ved den lejlighed fik hun i medfør af den tyske Reichsversicherungsordnung §1304 efter ansøgning tilbagebetalt de bidrag, som hun indtil ægteskabets indgåelse havde indbetalt til alderdomsforsikringen. Efter at hun var blevet gift, arbejdede hun yderligere elleve måneder i Tyskland og indbetalte i denne periode bidrag til den tvungne alderdomsforsikring.

4 I 1964 tog sagsøgeren bopæl i Italien, hvor hun blev beskæftiget som arbejdstager. I 1981 indgav hun ansøgning i henhold til artikel 2, §28 i Arbeiterrentenversicherungs-Neuregelungsgesetz (herefter benævnt »ArVNG«), som giver kvinder mulighed for efterfølgende at indbetale frivillige bidrag til en alderdomsforsikring, der er blevet tilbagebetalt i forbindelse med ægteskab. Artikel 2, §28, er sålydende:

»Forsikrede kvinder, som udøver forsikringspligtig beskæftigelse eller virksomhed, og som i henhold til Reichsversicherungsordnung §1304... har opnået tilbagebetaling af bidrag, kan efter ansøgning... for de perioder, for hvilke der er tilbagebetalt bidrag på grundlag af de nævnte bestemmelser, med virkning fra 1. januar 1924 efterfølgende indbetale bidrag, såfremt der for perioderne ikke allerede er betalt bidrag. Den forsikrede kan kun efterfølgende indbetale bidrag, såfremt vedkommende efter tilbagebetalingen af indbetalte bidrag i mindst 24 kalendermåneder har indbetalt bidrag for en forsikringspligtig beskæftigelse eller virksomhed.«

5 Socialsikringsinstitutionen afslog ansøgningen under henvisning til, at sagsøgeren ikke opfyldte de to betingelser, der er fastsat i den ovennævnte tyske lovbestemmelse. Dels havde hun på tidspunktet for ansøgningens indgivelse ingen beskæftigelse, hvortil der var knyttet bidragspligt i henhold til en tvungen alderdomsforsikring i Tyskland, dels havde hun ikke efter tilbagebetalingen af bidragene som følge af sit ægteskab i mindst 24 måneder indbetalt bidrag til den tvungne tyske alderdomsforsikring.

6 Fru Hartmann Troiani anfægtede denne afgørelse ved Sozialgericht Düsseldorf, som opretholdt socialsikringsinstitutionens afgørelse. Sagsøgeren ankede til Landessozialgericht Nordrhein-Westfalen, som derimod gav hende medhold.

- 7 Ved revisionsanke fra socialsikringsinstitutionen fik Bundessozialgericht sagen forelagt til pådømmelse. Denne ret antog, at sagsøgeren faktisk havde indbetalt bidrag for en forsikringspligtig beskæftigelse eller virksomhed under den tyske aldersforsikring i 24 måneder efter den tilbagebetaling af bidrag, som fandt sted på grund af ægteskabet. Det var således Bundessozialgerichts opfattelse, at de beskæftigelsesperioder, der er omfattet af den tvungne aldersforsikring i Italien, i henhold til artikel 9, stk. 2, i forordning (EØF) nr. 1408/71, bør sidestilles med beskæftigelsesperioder omfattet af den tvungne aldersforsikring i Tyskland.
- 8 Med hensyn til betingelsen om tilknytning, dvs. betingelsen om, at den pågældende ved ansøgningens indgivelse skal udøve forsikringspligtig beskæftigelse eller virksomhed i Tyskland, anfører Bundessozialgericht, at sagsøgeren på ansøgningstidspunktet var beskæftiget i Italien. Bundessozialgericht har derfor rejst det spørgsmål, om artikel 9, stk. 2, i forordning (EØF) nr. 1408/71 kan have betydning for sagsøgerens krav, og, såfremt dette spørgsmål besvares benægtende, om Traktatens artikel 48 bør fortolkes således, at den er til hinder for en betingelse om tilknytning som den, der fremgår af ArVNG's artikel 2, §28.
- 9 Artikel 9 i forordning (EØF) nr. 1408/71 er sålydende:
- »1. Bestemmelser i en medlemsstats lovgivning, der gør adgang til frivillig forsikring eller frivillig fortsat forsikring betinget af bopæl på den pågældende stats område, finder ikke anvendelse på personer, der er bosat på en anden medlemsstats område, såfremt de pågældende på et eller andet tidspunkt under deres arbejdsliv har været omfattet af den førstnævnte stats lovgivning som arbejdstagere eller selvstændige erhvervsdrivende.
2. Såfremt adgangen til frivillig forsikring eller frivillig fortsat forsikring efter en medlemsstats lovgivning er betinget af, at der er tilbagelagt forsikringsperioder, skal forsikrings- eller bopælsperioder, der er tilbagelagt efter enhver anden medlemsstats lovgivning, i fornødent omfang medregnes, som om det drejede sig om forsikringsperioder, der var tilbagelagt efter den førstnævnte stats lovgivning.«

- 10 Da Bundessozialgericht fandt, at tvisten rejser et spørgsmål om fortolkning af fællesskabsretten, besluttede den at udsætte sagen og forelægge Domstolen nedenstående præjudicielle spørgsmål:
- »1) Skal artikel 9, stk. 2, i Rådets forordning (EØF) nr. 1408/71 af 14. juni 1971 — om anvendelse af de sociale sikringsordninger på arbejdstagere, selvstændige erhvervsdrivende og deres familiemedlemmer, der flytter inden for Fællesskabet — fortolkes således, at den også gælder i situationer, hvor en efterfølgende indbetaling af bidrag til en frivillig pensionsforsikring gøres betinget af, at der på ansøgningstidspunktet udøves en beskæftigelse, hvortil der efter national ret er knyttet pligt til at indbetale bidrag til en pensionsforsikring?
- 2) Såfremt dette spørgsmål besvares benægtende, er en national ordning som den i spørgsmålet beskrevne da i strid med EØF-Traktatens artikler 48 ff. eller med andre bestemmelser i fællesskabsretten?«
- 11 Vedrørende de faktiske omstændigheder og de for hovedsagen relevante retsregler samt de for Domstolen afgivne indlæg henvises i øvrigt til retsmøderapporten. Disse omstændigheder omtales derfor kun i det følgende, såfremt det på de enkelte punkter er nødvendigt for forståelsen af Domstolens argumentation.
- 12 Indledningsvis bemærkes, at en national lovgivning, der indeholder bestemte betingelser for retten til frivilligt at foretage efterfølgende indbetaling af bidrag til en alderdomsforsikring, er omfattet af begrebet fortsat forsikring, jfr. artikel 9 i forordning (EØF) nr. 1408/71. Som Domstolen har fastslået i dommen af 16. marts 1977 (Liégeois mod Office national des pensions pour travailleurs salariés, sag 93/76, Sml. s. 543), omfatter artikel 9 nemlig »alle forsikringsformer af frivillig karakter, hvad enten der er tale om en fortsættelse af et tidligere etableret forsikringsforhold eller ikke«.

Første spørgsmål

- 13 Med det første spørgsmål skal det i det væsentlige afklares, om artikel 9 i forordning (EØF) nr. 1408/71 skal fortolkes således, at en betingelse om tilknytning til en tvungen forsikringsordning i en medlemsstat, som ifølge dennes lovgivning skal være opfyldt på det tidspunkt, da der fremsættes ansøgning om ret til efterfølgende at kunne indbetale frivillige bidrag til en alderdomsforsikring, kan anses for opfyldt, når ansøgeren på ansøgningstidspunktet er tilknyttet en tvungen forsikringsordning i en anden medlemsstat.
- 14 Artikel 9, stk. 1, i forordning (EØF) nr. 1408/71 bestemmer, at de bopælskrav, som skal være opfyldt efter en medlemsstats lovgivning for at blive tilsluttet en frivillig forsikring, ikke omfatter arbejdstagere. Et krav om tilslutning som det, der indeholdes i ArVNG artikel 2, §28, kan imidlertid ikke sidestilles med et bopælskrav. Et bopælskrav kan således være opfyldt, selv om vedkommende ikke i kraft af, at han udøver beskæftigelse eller virksomhed i bopælslandet, er tilsluttet en socialsikringsordning. Omvendt kan kravet om, at den pågældende er tilsluttet den nationale socialsikringsordning, i øvrigt være opfyldt, selv om — som det er tilfældet med grænsearbejdere — ansøgeren ikke er bosat på nationalt område. Artikel 9, stk. 1, i forordning (EØF) nr. 1408/71 er således ikke til hinder for at anvende en bestemmelse som ArVNG artikel 2, §28, der stiller krav om tilslutning til en forsikring.
- 15 Formålet med stk. 2 i artikel 9 i forordning (EØF) nr. 1408/71 er at sikre ligestilling mellem forsikringsperioder tilbagelagt i forskellige medlemsstater, således at arbejdstagerne har mulighed for at opfylde betingelsen om, at der skal være tilbagelagt en forsikringsperiode af en vis mindstevarighed, når dette efter en medlemsstats lovgivning kræves for at kunne blive tilsluttet en frivillig forsikring eller en frivillig fortsat forsikring.
- 16 Artikel 9, stk. 2, indeholder derimod ikke, som det fremgår af dens ordlyd, regler om de øvrige betingelser, der kan være opstillet i de enkelte medlemsstaters lovgivning for at erhverve en bestemt rettighed, såsom adgangen til at indbetale bidrag til en frivillig forsikring eller en frivillig fortsat forsikring i en medlemsstat.

- 17 Der må således svares den nationale ret, at artikel 9 i forordning (EØF) nr. 1408/71 skal fortolkes således, at den betingelse om tilslutning til en tvungen forsikringsordning i en medlemsstat, som efter denne medlemsstats lovgivning skal være opfyldt på tidspunktet for indgivelse af ansøgning om efterfølgende indbetaling af frivillige bidrag til en alderdomsforsikring, ikke kan anses for opfyldt, når ansøgeren på dette tidspunkt er tilsluttet en tvungen forsikringsordning i en anden medlemsstat.

Andet spørgsmål

- 18 Med det andet spørgsmål søges det i det væsentlige klarlagt, om Traktatens artikler 48 og 51 skal fortolkes således, at de afskærer en medlemsstat fra i lovgivningen at opstille en betingelse for sine statsborgere om tilknytning til en forsikringsordning som den, der fremgår af ArVNG artikel 2, §28.
- 19 Traktatens artikel 48 knæsætter princippet om arbejdskraftens frie bevægelighed. Denne frihed forudsætter afskaffelse af enhver i nationaliteten begrundet forskelsbehandling af medlemsstaternes arbejdstagere, for så vidt angår beskæftigelse, aflønning og øvrige arbejdsvilkår. Med forbehold af visse begrænsninger indebærer den retten til at søge faktisk tilbudte stillinger, frit at bevæge sig inden for medlemsstaternes område i dette øjemed, at tage ophold i en af medlemsstaterne for dér at have beskæftigelse samt endelig, på visse betingelser, at blive boende på en medlemsstats område efter at have haft ansættelse dér.
- 20 Med henblik på at sikre, at den ved Traktatens artikel 48 knæsatte ret til fri bevægelighed faktisk kan udøves, var Rådet i medfør af Traktatens artikel 51 pligtigt til at indføre en ordning, hvorefter arbejdstagerne kan overvinde de vanskeligheder, de eventuelt stilles overfor på grund af nationale regler om social sikring. Rådet opfyldte denne pligt med vedtagelsen af forordning (EØF) nr. 1408/71.
- 21 Som Domstolen har statueret i dom af 25. februar 1986 (Spruyt, sag 284/84, Sml. s. 685, præmis 19), vil formålet med Traktatens artikler 48 og 51 ikke kunne opfyldes, såfremt de arbejdstagere, der udnytter retten til fri bevægelighed, mister de sociale fordele, de har krav på efter en medlemsstats lovgivning. Men Domstolen

har også statueret, jfr. dommene af hhv. 24. april 1980 (Coonan, sag 110/79, Sml. s. 1445, præmis 12) og 24. september 1987 (de Rijke, sag 43/86, Sml. s. 3611, præmis 12), at den enkelte medlemsstat i sin lovgivning kan fastsætte vilkårene for retten eller pligten til at blive tilknyttet en socialsikringsordning eller en bestemt gren af en sådan, idet den dog ikke herved må udøve forskelsbehandling mellem sine egne statsborgere og statsborgere fra andre medlemsstater. Det fremgår imidlertid af det oplyste, at de nationale bestemmelser, der har foranlediget hovedsagen, ikke diskriminerer på grundlag af nationalitet.

- 22 Under disse omstændigheder må der svares den nationale ret, at Traktatens artikler 48 og 51 skal fortolkes således, at de ikke afskærer en medlemsstat fra i lovgivningen at kræve, at dens statsborgere opfylder den betingelse om tilslutning, såsom betingelsen ifølge ArVNG artikel 2, §28.

Sagens omkostninger

- 23 De udgifter, der er afholdt af Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber, som har afgivet indlæg for Domstolen, kan ikke godtgøres. Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den nationale ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagens omkostninger.

På grundlag af disse præmisser

kender

DOMSTOLEN (Første Afdeling)

vedrørende de spørgsmål, der er forelagt af Bundessozialgericht ved kendelse af 10. september 1987,

for ret:

- 1) Artikel 9 i forordning (EØF) nr. 1408/71 skal fortolkes således, at den betingelse om tilslutning til en tvungen forsikringsordning i en medlemsstat, som efter denne medlemsstats lovgivning skal være opfyldt på tidspunktet for indgivelse af

ansøgning om efterfølgende indbetaling af frivillige bidrag til en alderdomsfor- sikring, ikke kan anses for opfyldt, når ansøgeren på dette tidspunkt er tilsluttet en tvungen forsikringsordning i en anden medlemsstat.

- 2) Traktatens artikler 48 og 51 skal fortolkes således, at de ikke afskærer en med- lemsstat fra i lovgivningen at kræve, at dens statsborgere opfylder en betingelse om tilslutning, såsom betingelsen ifølge artikel 2, §28, i ArVNG.

Joliet

Slynn

Rodríguez Iglesias

Afsagt i offentligt retsmøde i Luxembourg den 18. maj 1989.

J.-G. Giraud

Justitssekretær

R. Joliet

Formand for Første Afdeling